

Фото — І. Рыбінскі

„NIWA“ TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr

Ніва

№ 1 (97) БЕЛАСТОК, 5 СТУДЗЕНЯ 1958 г. ГОД III

Рэзалюцыя

Прэзідыума Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска—культурнага таварыства

Набліжаюцца выбары ў нарадовыя рады, а яны заўсёды ў пэўным сэнсе падводзяць падрахунак дасягненняў народнай улады.

Пр зідыум ГП БГ-КТ сцвярджае, што беларуская нацыянальная меншасць у Польшчы мае сур'ёзныя дасягненні. Польскія беларусы так як і палякі поўнасцю карыстаюць з грамадзянскіх правоў унятых у Канстытуцыі Польскай Народнай Рэспублікі, якая гарантуе нацыянальным меншасцям свабодны ўдзел у жыцці краіны і стварае спрыяльныя ўмовы для развіцця нацыянальных культур.

За часоў санацыі на Беласточчыне, дзе пераважна жывуць польскія беларусы, не было ніводнай беларускай школы. Цяпер кожнае беларускае дзіця можа ў школе вучыцца роднай мовы, а таксама на роднай мове здабываць пачатковую і сярэднюю адукацыю. Ужо два гады на Варшаўскім універсітэце дзейнічае кафедра беларускай філалогіі, якая рыхтуе кадры беларускай інтэлігенцыі. Беларуская моладзь вучыцца таксама і ў дзесятках іншых навучальных устаноў у краіне і за граніцай.

Два гады ўжо дзейнічае Беларускае грамадска-культурнае таварыства і яго друкаваны орган, штотыднёвік «Ніва», заданнем каторых — гэта перадусім клапатлівасць пра тое, каб нацыянальная культура развівалася належным чынам.

Польскія беларусы нароўні з палякамі прымаюць актыўны ўдзел у працы грамадскіх радаў, а таксама ў палітычных, грамадскіх, культурных і асветных арганізацыях. Усё больш беларускі селянін пазбываецца адвечнай адсталасці і галечы. Усё больш мацнеюць вузы дружбы паміж беларусамі і палякамі, усё лепш укладаецца сужыццё.

Усе гэтыя дасягненні польскіх беларусаў былі магчымы толькі дзякуючы Народнай Дзяржаве, якая ў сваёй аснове выключае ўсялякую нацыянальную дыскрымінацыю і з'яўляецца такой самай Радзімай палякам, беларусам і іншым грамадзянам непольскай нацыянальнасці, якія ў ёй пражываюць.

Супольная Радзіма — Народная Польшча, нам беларусам аднолькава дарагая і ўскладае на нас такія самыя абавязкі як і на палякаў. Толькі супольнымі сіламі збудуем у нас лепшы, сацыялістычны заўтрашні дзень. І хоць дзе-ні-дзе яшчэ варожыя элементы праяўляюць імкненн , каб разбіць еднасць паміж палякамі і беларусамі, аднак гэта толькі скулы на здаровым целе народа і не яны вырашаюць аб развіцці грамадства.

Выбары ў рады нарадовыя, што набліжаюцца, будуць яшчэ адным доказам злітнасці нашых радоў — будаўнікоў Народнай Польшчы, незалежна ад нацыянальнасці.

Святым абавязкам кожнага польскага беларуса — гэта далейшае ўмацаванне Радзімы — Народнай Польшчы. І таму ў набліжаючыхся выбарах трэба паказаць высокі грамадзянскі ўзровень і галасаваць на спіс кандыдатаў Фронту Адзінства Народу.

Беласток, 26.XII.1957.

Прэзідыум ГП БГ-КТ

Рэаліст і рамантыкі

Ужо так ад вякоў вядзецца, што сустракаючы Новы год людзі выбягаюць думкамі наперад.

Адны, практычныя, стаяць перад сабой канкрэтныя заданні, іншыя, рамантычнага складу, любяць у гэту пору памарыць. Падтрымайма прыгожую традыцыю заглянема думкамі ў наступны 1958 год.

Якія заданні павінн мы паставіць перад сабо як рэалісты?

Перадусім, далейшае развіццё нашай нацыянальнай культуры і асветы, нацыянальнай гордасці, далейшае ўзмацоўванне беларуска-польскай дружбы, дружалюбнага сужыцця.

Усе знакі на небе на зямлі гавораць, што ў гэтым напрамку даб'емся значных поспехаў.

Нямені важным напрамкам нашай дзейнасці павінна быць праца над павышэннем гаспадарчага і бытавога ўзроўню нашай вёскі, векавая цемра палажыла на ёе трывалую пляму, якая е счэзне, калі мы будзем стасаваць культурныя «навабяч» вузкага значэння, трэба застасаваць шэраг родкаў, каб назаўсёды разпацца з адсталасцю.

Усё гэта заданні е на адзін год, але мо' ад таго, што мы гэтак лісым, яны так памалу рухаюцца наперад.

А што мы хацелі-б мець у гэтым годзе, як рамантыкі?

Каб з думак людзей счэзла назаўсёды паняцце «вайна», каб сабраўся агульнасветны веч, каб на ім пастанавілі: ніколі больш вайны. Зямля зялікая, хопіць на ёй кожнаму месца, давайце сябраваць, а хто супраць, каб ён дахаты не дайшоў.

Яшчэ якія маем запаветныя мары?

Каб у кожнай вёсцы была школа, каб кожнае дзіця беларускае зучылася роднай мовы, каб у кожнай хаце было электрычнае святло, радыё, «Ніва». Каб у кожнай вёсцы быў лекар, лазня, радзільны дом, дзіцячы сад.

Мар ў нас многа, не на адзін год. Але нашы мары гэта самае неабходнае ў нармальным жыцці чалавека, мы не марым аб нязбытным, марым аб будучыні.

А паколькі мы і рэалісты, добра ведаем, што мары самы сабою не здзейсняцца, калі ў ажыццяўленне іх не ўмяшаецца воля чалавека. Тады давайце супольна возмемся да працы, каб заўтрашні дзень не стаяў за гарамі, а рухаўся насустрач магутнымі крокамі. Не спадзяваўшыся, нічога ў рукі не ўлезе.

Адзначаем 39 гадавіну ўтварэння Беларускай Сацыялістычнай дзяржавы

28 снежня мінулага года ў Беластоку ў памяшканні Ваяводскага Праўлення ТПП-Р, адбыўся міжваяводскі семінар актывістаў ГП ТПП-Р і ГП БГ-КТ, прысвечаны 39 гадавіне ўтварэння БССР.

На семінары стаялі наступныя тэмы: «Асягненні Савецкай Беларусі за 40 год», «Традыцыі польска - беларускай дружбы» і «Партызанская барацьба беларусаў падчас акупацыі на Беласточчыне».

Апрача гэтага кожны з членаў семінара атрымаў да гэтых тэмаў загадзя апрацаваны матэрыял, які паслужыць дапамогай у працы лектараў на месцах.

Лекцыі і іншыя мерапрыемствы прысвечаны Савецкай Беларусі будуць адбывацца на працягу цэлага года. (в)

Новы навучальны год на Завочнай настаўніцкай студыі

28 снежня адбыўся ў Беластоку пачатак новага навучальнага года для настаўнікаў, якія студыююць завочна.

Тры гады таму назад Завочная настаўніцкая студыя рыхтавала спецыялістаў паасобных прадметаў навучання толькі ў межах 7-класавай пачатковай школы. Зараз гэтыя правы пашыраны на агульнаадукацыйны ліцэй. Студэнты таксама могуць выбраць і вывучаць не адзін, а два прадметы, напрыклад польскую і беларускую філалогію; матэматыку і фізіку.

На агульную колькасць 294 студыюючых настаўнікаў — 44 будзе студыяваць беларускую філалогію (у гэтым 23 на першым годзе).

Першае месца ў колькасці завочна студыюючых настаўнікаў займае Гайнаўскі павет — 32 настаўнікаў; другое месца — Бельскі павет — 29; трэцяе — Семятыцкі і Выс. Мазавецкі паветы — па 24. З Беластока запісана 24 настаўнікаў.

Пры гэтым неабходна падкрэсліць помач, якую аказаў Студыі праф. Васіль Трафімавіч Тарасаў. Між іншым, ён дапамог атрымаць 226 вельмі карысных для беларускай філалогіі кніжак. У новым навучальным годзе студэнтам і настаўніцкаму калектыву Студыі жадаем поспехаў у працы і вучобе. Р.

1000 год

У 1960 годзе міне 1000 год існавання Польскай дзяржавы.

Вучоныя Польскай Акадэміі навук вядуць падрыхтоўку да святкавання так важнай польскаму народу гадавіны.

Выканалі сваю пастанову

У 51 нумары «Нівы» мы пісалі аб пісьманосцах у Гарадку. Яны пастанавілі павялічыць у I квартале г. г. на 100 чытачоў «Нівы».

Як мы даведаліся, пісьманосцы сваю пастанову выканалі. У новым годзе жадаем ім поспехаў у жыцці.

Усім сваім чытачам і карэспандэнтам жадаем шчаслівага Новага года і вясёлых Калядаў.

Усім тым, хто прыслаў нам навагоднія пажаданні—сардэчнае дзякуй. РЭДАКЦЫЯ

Народжаныя ў барацьбе з фашызмам

У новагоднюю ноч з 1943 на 1944 год, па ініцыятыве ППР паўстае Краёва рада нарадова, як падпольны цэнтр улады працоўных на чале з рабочым класам.

Вестка аб пакліканні да жыцця Краёвай рады нарадовай хутка разыходзіцца па ўсёй краіне. Рабочыя і сялянскія арганізацыі, дэмакратычныя колы сярод працоўнай інтэлігенцыі, прызналі і выказалі ўсебаковую падтрымку Краёвай радзе нарадовай. Паўстанне КРН адкрывала новы перыяд барацьбы за ўладу, за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне працоўных нашай краіны.

З першых-жа месяцаў 1944 года, у падняволенай гітлераўскімі акупантамі краіне, пачынаюць арганізавацца падпольныя тэрытарыяльныя рады нарадовыя. Да іх уваходзяць найлепшыя сыны нашай айчыны, загартаваныя ў барацьбе з фашыстамі партызаны.

Асаблівую актыўнасць за часоў акупацыі рады нарадовыя праяўляюць на Люблінішчыне. Тут неаднойчы ў цэлых раёнах фактычная ўлада была ў руках радаў нарадовых. Адтуль штораз часцей пачалі прыязджаць на Беласточчыну падпольныя дзеячы радаў нарадовых. І тут арганізуюцца першыя зародкі тэрытарыяльных радаў нарадовых — органаў народнай улады.

У чэрвені 1944 года пераможная Савецкая Армія вызваляе Беласточчыну. Распачынаецца арганізацыя народнага апарату тэрытарыяльных улад.

28 жніўня гэтага-ж года адбылася першая сесія Ваяводскай рады нарадовай.

Адбудова знішчанага акупантамі промыслу і рэалізацыі аграрнай рэформы — гэта галоўныя задачы, якія стаялі перад радамі нарадовымі ў першым перыядзе іх працы.

Цяжкі гэта быў перыяд. Акупант пакінуў самыя папялішчы, ды развалiны, кругом дзейнічалі падпольныя рэакцыйныя банды, якія тэрорам і разбоямі намагаліся перашкодзіць у адбудове знішчанай гаспадаркі, ва ўмацаванні народнай улады.

Актывісты тэрытарыяльных радаў нарадовых не шчадзілі сіл у барацьбе за рэалізацыю задач пастаўленых перад народам, партыяй і народнай уладай. У барацьбе з лютым ворагам — рэакцыйным падполлем — шмат актыўных дзеячоў тэрытарыяльных радаў нарадовых, верных сыноў нашай айчыны, аддалі найдаражэйшую ў свеце рэч — сваё жыццё.

У гэтай цяжкай барацьбе, растуць і мацнеюць рады нарадовыя, умацоўваецца народная ўлада.

З кожным годам рады нарадовыя ўсё больш стаюцца сапраўднымі гаспадарамі сваёй тэрыторыі.

Дазволіла гэта ў 1950 годзе пакончыць раз назаўсёды з двухдарожнасцю тэрытарыяльнай дзяржаўнай улады. Ад гэтага часу перасталі існаваць ваяводскія ўрады, павятовыя старасты, гарадскія і гмінныя праўленні — усю ўладу згуртовуюць у сваіх руках прэзідыя радаў нарадовых, як выканаўчыя органы тэрытарыяльных радаў нарадовых

З гэтага часу ўстаўладаўчая і выканаўчая ўлада знаходзіцца поўнасцю ў руках радаў нарадовых, адзіных органаў народнай улады.

У 1954 годзе адбываецца далейшая рэформа адміністрацыйнага падзелу краіны — паклікана да жыцця грамадскія рады нарадовыя. Быў гэта вялікі крок у напрамку збліжэння ўлады да працоўных. У рэзультаце яшчэ шпарчэй развіваецца гаспадарчае і грамадска - культурнае жыццё ў нашай краіне.

Мінула ўсяго тры гады ад правядзення першых выбараў да радаў нарадовых, а як-жа шмат змянілася на лепшае жыццё працоўных нашай краіны.

І калі мы гаворым аб вялікіх асягненнях у развіцці гэтага жыцця, то маем на думцы не толькі вялікія пабудовы сацыялізма ў нашай краіне, як Нова Гута, Жэрань, Замбруў, Візуў ці Кэндзежын. Нашыя сацыялістычныя асягненні, гэта новыя жыллёвыя кварталы, новыя бальніцы і вясковыя пункты аховы здароўя, новыя школы, святліцы, дзіцячыя сады, гэта штораз лепшае забеспячэнне жыхароў гарадоў і вёсак у шматлікія артыкулы першай патрэбы, гэта далейшая дэмакратызацыя нашага жыцця.

Вядома, не ўсе тэрытарыяльныя рады нарадовыя належна працавалі, не ўсе поўнасцю апраўдалі давер сваіх выбаршчыкаў. Нямала было ў радах бюракратаў, лапўнікаў і абібокаў, аднак, усё-ж такі трэба бачыць вялікую роль радаў нарадовых у нашых дасягненнях.

На працягу дзейнасці радаў нарадовых кожны з нас набыў шмат грамадзянскіх ведаў. Цяпер кожны з нас лепш бачыць тую непасрэдную сувязь паміж працай рады нарадовай, а ўласнымі патрэбамі і пажаданнямі, кожны лепш разумее, як сапраўды незаступным інструментам народнай улады, улады нас усіх з'яўляюцца рады нарадовыя і як многа залежыць ад таго, якія людзі знаходзяцца ў радах, ад іх належнай працы.

Аб гэтым нельга нам забываць ніколі, а асабліва цяпер, калі разгортваецца ў нас другая перадвыбарчая кампанія да новых радаў нарадовых.

Дэмакратызацыя ў нашай краіне пасля кастрычніцкіх перамен штораз пашыраецца. Шмат павялічыліся і правы радаў нарадовых. Яны цяпер маюць вялікія магчымасці да таго, каб стацца сапраўднымі гаспадарамі сваёй тэрыторыі. Таму і задачы да рэалізацыі перад новымі радамі будуць яшчэ большыя і труднейшыя.

У сувязі з гэтым трэба нам выбраць да радаў нарадовых людзей найлепшых і найбольш актыўных і адданых нашай справе.

Толькі такія людзі змогуць поўнасцю апраўдаць давер сваіх выбаршчыкаў і належна накіроўваць працай радаў у далейшым развіцці нашай краіны, у пабудове сацыялізма. (віб)

Гутаркі Данілы са Цяпанам

— Даніла! Папраўся, ну заходзь, заходзь браток, ды расказвай як там на сходзе было, напэўна быў?

— Быў, а цябе чаму не было?

— Гапка заставіла хату пільнаваці. Растапіла печ пад пірагі і кажа: пайду Данілу выбіраць, а ты глядзі каб хату не спаліў

— Сапраўды, — падумаў я, — баба галасістая, у гэтым выпадку лепш за мяне справіцца. І застаўся ў хаці. Ну і як?

— Што, як? Выбралі.

— Каго?

— Мяне.

— Віншую, пане радны!

— Не кажы гоп, калі не пераскочыў, выбары 2-га лютага, а цяпер толькі выбралі кандыдатам на раднага. А Гапцы скажы каб не хваліла мяне, а то яшчэ гатоў у зазнайства ўпасці... А і дроў-жа дастаў, трашчаць нібы штучныя агні. І каўбасою запасвіўся. Бачу, Коляды будуць нядрэнныя.

— Якія цяпер Коляды, калісь то больш да іх гатовіліся і лепш спраўлялі. Памятаеш, як мы казу рабілі? Ты быў бачэйшы на язык і заўсёды перабіраўся дзедам, а я ў цыганах хадзіў.

— Так, шчэдравалі мы хвацка, ад першага дня Каляд да шчодрай куцці. А якую-ж гэта мы песню спявалі?

—«Ой выйдзі, мужу ды на вулаўку».

— «Паслухай, мужу, што ў тваім бару». Успомніў. А памятаеш, як рабілі прадстаўленне ў Стасюкоў?

— Ты з сваёй табакеркай, напоўненай попелам, частаваў гаспадара і жартамі ды пагаворкамі забаўляў усіх, а табе стараліся падпаліць тваю кудзельную бараду. І замест барады падпалілі вату на ёлцы.

— І чуць Стасюкоў не спалілі.

— Не сталі мы тады варажыці, і каза не танцавала, і чым хутчэй пакачавалі да другога гаспадара.

— Ой, ну-ну, каза, ой ну-ну, шэра» — так казу падганялі?

— Гэта Сцёпа Антосеў казу падганяў, сталым важаком быў.

А пеўчые як спявалі:

Дзе каза ходзіць
Там жыта родзіць,
Дзе каза хвастом
Там жыта кустом;
Дзе каза рогам,
Там жыта стогам..

Цяперака казу забываюць, больш з звяздою ходзяць. Цяперашняя моладзь больш паважная і больш лянівая.

— Няма чаго табе наракаць на цяперашнюю моладзь, яна проста мае іншыя турботы.

Юбілеі 1958 года

1958 год вельмі багаты юбілейнымі датамі, аж роіцца ад пятнаццацігоддзяў, саракагоддзяў і іншых «годдзяў». Варта ўжо на пачатку года зрабіць агляд важнейшых юбілеяў, каб загадзя мець на ўвазе патрэбныя даты.

Месяц студзень мае асаблівую вагу для беларусаў. У гэтым месяцы (21-га) мінае 120 год з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага, тым больш, што ў гэтым месяцы (22-га) адзначаем 95-ую гадавіну выбуху Студзенскага паўстання, у якім Кастусь Каліноўскі адыграў выдатную ролю.

Цікава збегліся юбілеі ў лютым пад датай 13. Гэты дзень безумоўна павінны ўшанаваць усе музыканты і людзі, якія любяць прыгожую музыку і песню. 13 лютага мінае 85 год з дня нараджэння Шаляпіна, выдатнага рускага спявака і 75 год з дня смерці Вагнера выдатнага нямецкага кампазітара.

Другая палова лютага мае характар палітычны. 23-га — 40-годдзе Савецкай Арміі і 27-га мінае 25 год з дня, калі гітлераўцы падпалілі Рэйстаг

У сакавіку мінае 5 год з дня смерці Сталіна (5-га) і 75 год з дня смерці Маркса (14-га). 28 сакавіка адзначаем 90 год з дня нараджэння Горкага.

Красавік, гэта месяц пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, спявакоў. І так:

1-га — 85 год з дня нараджэння Рахманінава, выдатнага рускага кампазітара, піяніста і дырыжора;

4-га — 140 год з дня нараджэння Томаса Майн Рыда, вядомага англійскага пісьменніка;

6-га — 475 год з дня нараджэння Рафаэля Санці, вялікага італьянскага мастака;

9-га — 60 год з дня нараджэння Поля Робсона;

13-га — 75 год з дня нараджэння Дзям'яна Беднага, вядомага савецкага паэта;

16-га — 130 год з дня смерці Франсіско Гойя, вялікага іспанскага мастака;

30-га — 75 год з дня нараджэння Яраслава Гашэка, вядомага чэшскага пісьменніка.

Сапраўды, месяц нараджэнняў талентаў.

Май выступае пад знакам палітыкі і навукі.

5-га спаўняецца 140 год з дня нараджэння Маркса,

6-га — 200 год з дня нараджэння Робесп'ера,

30-га — 180 год з дня смерці Вальтэра і ў канцы мая 600 год таму назад выбухла самае вялікае ў гісторыі Францыі сялянскае паўстанне пад назовам «Жакерыя». У гэтым месяцы,

24-га адзначаем таксама 415-годдзе смерці Мікалая Каперніка.

У чэрвені 50 год таму назад (21-га) памёр Рымскі - Корсакаў, выдатны рускі кампазітар, а 120 год таму назад (24-га) нарадзіўся вялікі польскі мастак Ян Матэйка. Як бачым, месяц пад знакам музаў.

У ліпені чыста юбілейных датаў няма, але як хто мае схільнасці да філасофіі, можа 2-га адзначыць 180-годдзе смерці Руссо, а хто любіць паэзію, таго паведамляем, што 19-га будзе 65 год як нарадзіўся Маякоўскі.

У жніўені святкаваці няма часу, таму радзім мець на прыкмеце толькі адну дату — 29-га, калі споўніцца 40 год ад абвяшчэння Савецкім урадам дэкрэта, які прызнаваў польскаму народу права да поўнай самастойнасці.

У верасні маем дзве цікаўшыя даты: 3-га—75 год з дня смерці Тургенева і 9-га — 130 год з дня нараджэння Льва Талстога.

У кастрычніку юбілеяў аксама ня шмат: 5-га — 245-я гадавіна нараджэння Дідро, французскага філосафа — матэрыяліста, і 12-га — 15-гадавіна бітвы пад Леніна, дзе на беларускай зямлі прыняла баявое хрышчэнне адроджанае польскае войска.

Лістапад праходзіць па гукам цудоўнай музыкі, якія ў гэтым месяцы абарваліся ў двух вялікіх кампазітараў: Чайкоўскага (6.XI.1893.) і Шуберта (19.XI.1828).

У снежні чуваць іх малодшага сябра, італьянца Пучыні. 100-годдзе нараджэння якога будзем адзначаць 22-га. Паклоннікі Міцкевіча, напэўна адзначаць 160-годдзе нараджэння вялікага паэта (24-га), а ўся грамадскасць ПНР — 40-годдзе стварэння Комуністычнай Рабочай партыі Польшчы (пасля атрымаўшай назву КПП).

Як бачым, у гэтым годзе юбілеяў хопіць. В.

Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспубліцы 39 гадоў

1 студзеня 1958 года мінула 39 гадоў з дня ўстанаўлення савецкай улады на Беларусі. Сягоння бліжэй пазнаёмімся з тымі гістарычнымі падзеямі, у выніку якіх беларускі народ пасля шматвяковага сацыяльнага і нацыянальнага заняволення атрымаў сваю дзяржаўнасць.

Перамога Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі ў Беларусі адбылася ўслед за перамогай яе ў Петраградзе, Маскве і іншых прамысловых цэнтрах Расіі.

25 кастрычніка 1917 года Мінскі Совет рабочых і салдацкіх дэпутатаў апавясціў аб перамозе пралетарскай рэвалюцыі ў Петраградзе і звярнуўся да рабочых Мінска, салдат Заходняга фронта, да ўсіх працоўных Беларусі з заклікам ствараць Советы — органы дзяржаўнай улады пралетарыята.

26 кастрычніка Мінскі Совет паведаміў аб пераходзе ўлады ў Мінску ў рукі Советаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў. У той-жа самы дзень з мэтай барацьбы супроць контррэвалюцыйных элементаў, а таксама з мэтай аховы грамадскага парадку і бяспекі насельніцтва быў створан Ваенна-рэвалюцыйны камітэт Заходняй вобласці і фронта (Ваенрэўкомзах) на чале з А. Ф. Мясніковым.

Камітэт з'яўляўся не толькі штабам па арганізацыі і кіраванню ўзброеным паўстаннем, але і вышэйшым заканадаўчым і выканаўчым органам Савецкай улады ў Беларусі і на Заходнім фронце.

Неўзабаве ўзрасла актыўнасць контррэвалюцыйных элементаў, асабліва з моманту атрымання звестак аб тым, што Керанскі збірае пад Петраградам узброеныя сілы для барацьбы з бальшэвікамі. Водклікам на гэтую вестку было ўтварэнне ў Мінску франтавога «Камітэта выратавання рэвалюцыі», вакол якога канцэнтраваліся генералітэт, штабное афіцэрства, усе мясцовыя контррэвалюцыйныя групоўкі і дробнабуржуазныя партыі.

Па загаду камандуючага Заходнім фронтам у Мінск, на помач «Камітэту выратавання рэвалюцыі» былі накіраваны казацкія часці для расправы з Мінскім Саветам, з рэвалюцыйна настроенымі рабочымі і салдатамі. Аднак праз некалькі дзён падаспелі рэвалюцыйныя часці Заходняга фронта, якія аказалі Мінскаму Совету выдатную дапамогу. Варожыя намеры контррэвалюцыі былі паралізаваны.

Рабочыя і бяднейшае сялянства пры помачы салдат абаранілі Савецкую ўладу ад ворага. 2 лістапада на пасяджэнні Мінскага Совета супольна з прадстаўнікамі рабочых, салдат і сялян, старшыня Поўночна-заходняга абласнога камітэта РСДРП(б) А. Ф. Мясьнікоў паведаміў аб разгроме контррэвалюцыйнага «Камітэта выратавання рэвалюцыі».

У сярэдзіне лістапада 1917 года амаль ва ўсіх гарадах Беларусі была ўстаноўлена Савецкая ўлада. У той час у беларускай вёсцы адбываліся вялікія зрухі. Памешчыцкая зямля з жывым і мёртвым інвентаром пераходзіла да сялян. У вёсках сяляне выганялі прадстаўнікоў Часовага ўрада, замяняючы іх сваімі прадстаўнікамі, праводзілі перавыбары сельскіх і валасных Советаў.

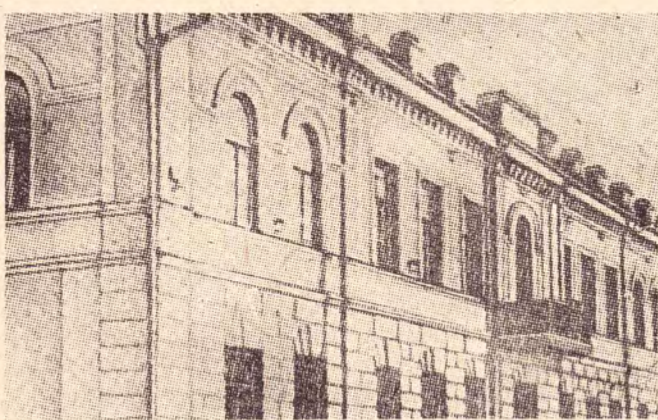
З велізарным уздымам працоўныя масы Беларусі сустрэлі апублікаваную ў лістападзе 1917 года «Дэкларацыю праву народаў Расіі», у якой абвяшчаліся асноўныя прынцыпы нацыянальнай палітыкі Савецкага ўрада: роўнасць і суверэннасць народаў Расіі, іх права на самавызначэнне, скасаванне ўсіх нацыянальных, расавых і рэлігійных абмежаванняў, свабоднае развіццё нацыянальных меншасцей. Згодна з духам гэтай Дэкларацыі ў краіне праводзілася падрыхтоўка да ўтварэння Беларускай ССР. Аднак нельга было забываць аб спробах унутранай контррэвалюцыі, якая пры помачы капіталістаў заходніх краін імкнулася аднавіць скінуты лад. У пачатку 1918 года пасля здрадніцкага зрыву мірных перагавораў у Брэсце нямецкія войскі акупіравалі большую частку тэрыторыі Беларусі.

Напалоханыя соцыялістычнай рэвалюцыяй мясцовая буржуазія і памешчыкі стварылі так званую «Беларускую раду», якая дапамагала інтэрвентам прыгнятаць беларускі народ. У сакавіку яна паведаміла аб разрыве з РСФСР.

На тэрыторыі, акупіраванай ворагам, які карыстаўся выдатнай дапамогай унутранай контррэвалюцыі, шырока разгарнулася партызанская вайна. У Мінску і ў іншых гарадах ствараліся падпольныя бальшэвіцкія арганізацыі. Па прызыву Леніна беларускі народ падняўся да змагання супроць захопнікаў. У выніку жорсткай вайны Чырвоная Армія супольна з партызанамі к канцу 1918 года вызваліла ўсю тэрыторыю Беларусі, у якой была аднаўлена Савецкая ўлада. Першага студзеня 1919 года Часовы рэвалюцыйны рабоча-сялянскі ўрад абнародаваў Маніфест аб утварэнні Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Разбраенне паліцыі ў Мінску 4 сакавіка 1917 г.
Рыс. А. Волкава

У гэтым будынку ў 1917 годзе змяшчаўся Мінскі Совет.

ЛЕОН КРУЧКОЎСКІ

Над Нараччу

ПРА АДНО ЗДЗЕЙСНЕНАЕ ЖАДАННЕ

Частку лета ў гэтым годзе я правёў у Беларускай рэспубліцы. Так споўнілася адно з маіх даўніх жаданняў. Шмат разоў праязджаў я — па дарозе з Варшавы ў Маскву ці наадварот — па гэтай краіне з лагоднай, сакавітай прыродай, з ціхімі, крыху меланхалічнымі пейзажамі, і кожны раз адгукалася ў душы тое самае, поўнае няяснай надзеі жаданне: затрымацца тут калі-небудзь, пабыць хоць трохі! Адарвацца ад непарушнай афіцыйнасці чыгуначнай магістралі і міжнароднага цягніка, апынуцца ў акружэнні гэтага ляснога і азёрнага пейзажу, прылегчы на верасе, панюхаць сасновага дыму вогнішчаў.

Не, зачаравала мяне не толькі прыгожасць пейзажаў, якія праплывалі за акном. Я ведаў гэты край раней, чым убачыў яго — вельмі позна! — упершыню ў жыцці. Здаецца мне, што нейкім асаблівым чынам, ужо з маладых гадоў, я ведаў яго лепш, больш інтымна, чым мае родныя мясціны — зямлю і неба, душу гэтага краю, фарбы і пахі, душу яго народа.

Беларусь — слова зусім асаблівае для паляка! Як шмат гэтай зямлі ў паэзіі нашага народа! Колькі нашых першых хваляванняў было звязана з фарбамі і пахамі гэтай зямлі, з лагодным святлом гэтага неба... у Кракаве ці ў Варшаве мы вучыліся найпрыгажэйшых слоў нашай мовы, слоў, зерне якіх прарастала ў глебе гэтага краю, пад яго вясновымі дажджамі, пад яго сонцам...

І, адначасна, як-жа цяжка было аддзяліць ад іх — ад гэтых хваляванняў, ад гэтай прыгажосці — тую свядомасць што з гадамі развівалася ў нас, тыя думкі пра крыўду, якія з пакалення ў пакаленне сеяў тут польскі панок, абшарнік, каланізатар! Польская мова, якая тут, у Туганавічах і над Свіцяззю знайшла свае найпрыгажэйшыя вершы і найчароўнейшыя вобразы, была на гэтай зямлі разам з тым мовай класавага і нацыянальнага прыгнёту.

Ды чалавечая памяць ахвятней захоўвае добрыя, чым дрэнныя ўспаміны. А гісторыя не стаіць на адным месцы. Сёння беларускі народ горда захоўвае сваю свабоду і шырокім крокам ідзе ў сваю светлую будучыню. Ён перакрэсліў рахунак даўніх крыўд і з усёй сілай маладосці любіць, разам з намі, тую асаблівую, фенаменальную паэзію, пра якую сапраўды цяжка сказаць, наколькі яна польская, а наколькі беларуская... Адно вядома напэўна, што яна геніяльная! Імем гэтай паэзіі мы сцвярджаем найлепшае ў агульным лёсе нашых абодвух народаў.

Вось чаму наведанне Беларусі з'яўляецца для сучаснага паляка вялікім і зусім незвычайным перажываннем. Сябры-пісьменнікі далі мне магчымасць перажыць гэта душэўнае здарэнне. Жаданне, якое я столькі разоў так моцна адчуваў каля акна вагона Варшава — Масква, нарэшце здзейснілася.

ТРЫ ДНІ У СТАЛІЦЫ

Нямецкія фашысты і іхні вермахт пакінулі на гэтай зямлі асабліва нялюдскія сляды свайго нападу і трохгадовай акупацыі. Але-ж і беларускі партызанскі рух належаў да найбольш трывалых і гераічных у Еўропе. Гэта цвёрда ўвайшло ў гісторыю, пра гэта доўга будзе спяваць свабодны народ.

Мінск, сталіца краіны, што пахне дрэвам, згарэў у 1941 годзе, як смаляная паходня. Сёння, гэта поўнасцю жывы горад, з насельніцтвам удвая большым, чым перад вайной, горад зусім новы, бадай, яшчэ больш, чым Варшава, непадобны да свайго «ўчора».

У цэнтры горада знаходзіцца драўляны аднапавярховы домік, у якім адбыўся ў 1898 годзе Першы з'езд РСДРП. Зялёны, з белымі акацыямі, у садзіку, стаіць гэты домік, у сучасным цэнтры горада, побач з адной з яго галоўных артэрыяў, акружаны шматпавярховымі светлымі гмахамі — маўклівы сведка з працэсу гісторыі, скромны музей і каштоўная памятка ў горадзе, для якога сівыя стагоддзі паскупіліся на помнікі. У будучым годзе адбудзецца тут, напэўна, урачыстае святкаванне 60-годдзя. Аднак штодзённая абаяльнасць гэтага месца і заключаецца іменна ў адсутнасці ўсякага пафасу, у нейкай, так сказаць, інтымнасці, з якой гісторыя расказвае ў гэтых старасвецкіх пакойчыках — шэптам — свае эпічныя раздзелы.

А навокал шуміць, працуе, напружвае мускулы і спявае свае песні жывая сучаснасць беларускага народа. На вялікім аўтамабільным заводзе праз кожныя некалькі мінут сыходзяць з канвеера грузавікі з вядомай маркай — сярэбраным зубрам на капоце. На такім-жа вялізным трактарным заводзе няспынна нараджаюцца ўсё новыя табуны механічных коней для беларускай сельскай гаспадаркі. Мінск выпабляе таксама радыёпрыёмнікі і тэлевізары і нават — у фабрычным маштабе — ручныя гадзіннікі!

На жаль, я не наведаў мінскай друкарні імя Сталіна, не прадчуваючы, што мне давядзецца своеасаблівым чынам жыць з ёю разам праз некалькі тыдняў. Не, не ў Мінску. Над возерам Нарач.

«НАД ВОДНАЙ ПРАСТОРАЙ ЧЫСТАЙ»...

Да 1939 года тут раскашаваўся польскі вялікасвецкі яхт-клуб, прыязджалі элегантныя пані і самаўпэўненыя паны, шмат санацыйных афіцэраў, трохі студэнтаў, што займаліся водным спортам. Былі тут прыстань парусных лодак, некалькі вілаў, «галантны» рэстаран з верандай, шатры пад соснамі, пікнікі, вяслярныя гонкі, флірт...

Ад будынкаў, пас я налёту гітлераўскай саранчы, засталіся толькі рэшткі падмуркаў, груды камення і цэглы, парослыя бур'янам. Уцалелі наогул узбярэжныя лясы — цудоўныя, з фіялетавымі верасамі, з процьмай грыбоў... Ну, і само, вядома, возера — «водная прастора чыстая», чыстая, як месяц, які ў кожную поўню адлюстроўваецца ў ёй на кілометры доўгім залацістазялёным гасцінцам.

На месцы былога яхтклубнага панавання сёння рассыпаўся блакітнымі домікамі дачны пасёлак мінскай друкарні імя Сталіна. З усім, што трэба, — з добра забяспечанай гаспадарчай базай, з амбулаторыяй, з танцавальнай верандай і адкрытым кінотэатрам пад соснамі. Электрыка і каналізацыя і нават лазня з ваннай і душам, на самым беразе возера... Пясчаны пляж, прыстань, лодкі і маторныя кацеры...

На працягу летніх месяцаў кожныя два тыдні мяняюцца жыхары гэтых лясных домікаў: работнікі мінскіх друкарняў з сем'ямі, а таксама трохі сяброў — артыстаў, навуковых работнікаў, урачоў.

Усё гэта разам узятае, раскінутае паміж соснамі на лагодным узгоркаватым беразе возера, стварае гармонію калектыўнага жыцця з неабходнай для сапраўднага адпачынку сферай індывідуальнай свабоды, спакою і адзіноты.

Возера відаць адгэтуль як на далоні, ажно па сінявятую лінію далягляду. Краявід, па якім, калі паедзеш дахаты, будзеш няраз сардэчна сумаваць. Гэта адно з тых месцаў, дзе можна, як гаворыцца, пакінуць кавалак душы. Хто ведае, у чым яна заключаецца, магія гэткіх мясцін. Здаецца аднак, што нават чалавек, цалкам пазбаўлены «філасофскіх» схільнасцей, не можа тут не палаща пачуццю нейкай унутранай актыўнасці, падобнай да таго стану, у які прыводзіць нас, напрыклад, слуханне музыкі.

Шчаслівыя хвіліны! Яшчэ том Чэхава ў руку — і чаго-ж болей трэба, каб стаць багацейшым на пэўную частку чалавечага вопыту, ведаў, мудрасці?

Пераклаў ЯНКА БРЫЛЬ

Крынкі

Перад II-ой Сусветнай вайной Крынкі былі шырока вядомым у Польшчы мястэчкам. Як на мясцовыя ўмовы, буйна развівалася тут прамысловасць і гандаль. Асаблівую славу прыносілі ім шматлікія гарбарні — налобна налічвалася іх каля 140. Крынкаўскі хром, юхт і падэшва вызначаліся добрымі якасцямі — некаторыя па сакрэту кажуць, што ўся таямніца так добрай якасці гарбарскіх вырабаў заключаецца ў надзвычай спрыяючым апаведным мінеральным складзе вады артэзійскіх калодзежаў, званых, «самаходамі»!

Апошняя вайна моцна разбурыла мястэчка — з даўных гарбарняў засталіся толькі апаленыя сцены... і гарбары.

У сучасны момант ёсць тут толькі адна дзяржаўная гарбарня ў якой працуе каля 100 рабочых. Умовы ў якіх працуе гэтае прадпрыемства не найлепшыя. «Вузкім горлам» усяе прадукцыі з'яўляецца так званая «мокрая прадукцыя» — аддзел сырой апрацоўкі скур. Пры належнай пастаноўцы работы ў «мокрай прадукцыі» гарбарня магла-б даць амаль у два разы больш скураных вырабаў ніж дагэтуль — зусім не павялічваючы пры тым лічбу рабочых. Дзякуючы гэтаму значна ўзрасілі-б заробкі. Усе магчымасці да гэтага ёсць. Напрыклад, ці не можна-б было выкарыстаць для памяшкання «мокрай прадукцыі» прыгожы пагляны будынак, што стаіць побач галоўнага корпуса фабрыкі? Цяпер у гэтым будынку абсталявана гараж. А чаму-б замест яго для стаянкі грузавікоў не пабудаваць барак? Здаецца, што на гэтым фабрыка шмат скарыстала-б.

Гігіенічныя ўмовы на гарбарні далёка нездавальняючыя — асабліва ў «мокрай прадукцыі». Па гэтай справе прыязджала камісія з Ваяводскай Эпідэміялагічнай станцыі, парабіла пратаколы, паківалі галавамі і на гэтым канец. Дырэкцыя Беластоцкага Гарбарнага прадпрыемства адказала, што на паляпшэнне санітарных умоў пакуль няма грошай. Не патурбавалася нават аб грошы (невялікія) на пабудаванне асадкавых ямаў. Хімікальныя адходы фабрыкі сплываюць у недалёкую рэчку Крынчанку, што праплывае праз суседнія пасбішчы. З гэтай, немажліва запаскуджанай, рачулкі летам часта п'юць воду каровы, авечкі. У бягучым годзе былі ўжо два выпадкі захворваннаў кароў сібірскай язвай (вонглік).

Дырэктар гарбарні Мікалай Валошын не так даўно пачаў працаваць на гэтай адказнай пасадзе. Не ўсе яшчэ справы ўзяў моцна ў рукі. Але адзін ён — што зусім зразумелае — не ў сілах справіцца з усімі турботамі і цяжкасцямі гэтай даволі занядбанай фабрыкі. Патрэбна тут гаспадарская, удумная дапамога Дырэкцыі Беластоцкага Гарбарнага прадпрыемства, якой ёсць падпарадкавана гарбарня ў Крынках. Ад такога, часам здавалася-б дробязнага зацікаўлення залежыць вельмі многае...

(с. я.)

(Працяг будзе).

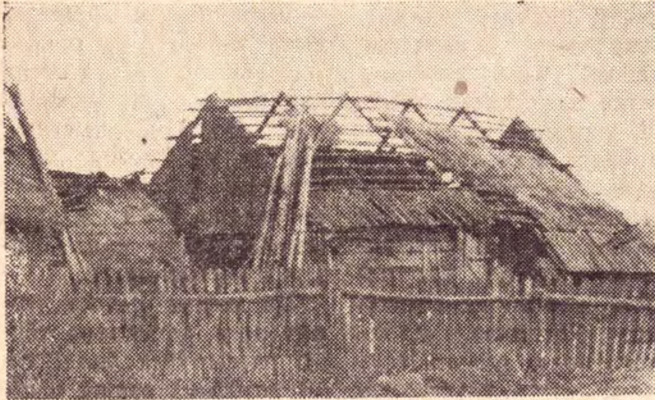
У музычнай краме

Ужо другі год існуе ў Беластоку крама з музычнымі інструментамі і грамплыстінкамі на польскай, рускай і украінскай мовах.

Нажаль няма там ніводнай грамплыстінкі на беларускай мове.

На здымку: у музычнай краме ля прылаўка з грамплыстінкамі. Фото — Сескевіч

Такі гаспадар прыносіць сорам

Гэты хлеў, які бачым на здымку є ўласнасцю грамадзяніна Б. з Семяноўкі, Гайнаўскага павета. Штопраўда зямля ў яго не вельмі ўраджайная, але на 17 гектарах усё-такі можна добра гаспадарыць, каб не... гарэлка. А грам. Б. надта любіць гарэлку. Прадаў ён і прапіў стадолу і занядбаў як бачым гаспадарку.

— Ну, што-ж — нехта скажа — гэта яго асабістая справа. Кожны свае грошы мае права выкінуць у балота, навошта тады адразу так у газету падаваць.

Справа не апіраецца на давольнае выкарыстоўванне ўласных грошай. Тут выхіляецца праблема — п'янства. Такі гаспадар прыносіць сорам добрай вёсцы.

Мала таго, ён крыўдзіць сваё ўласнае дзіця. Яго сын — Вася, вучыцца толькі зімою. Улетку і ўвосень ён пасе ў багатага гаспадара каровы. І такім чынам Вася — здольны хлапец, ніяк не можа закончыць IV класа.

Вось да чаго даводзіць гарэлка, калі гаспадар стане п'яніцай.

Ці сапраўды без гарэлкі не можна жыць?

ВЕРАС

СПОРТ

Моладзь Ільяшукаў жыве культурна

Далёка, пад лясамі, за невялікай мясцінай Нараўка ў Гайнаўскім павеце, ляжыць вялікая — больш ста гаспадароў — вёска Ільяшукі.

Вёска гэта неяк розніцца ад многіх іншых вёсак. Самае жыццё ў ёй зусім іншае, нейкае радаснае, ажыўленае. Кожны наступны дзень весялейшы ад мінулага. «РухавікОм» усёй гэтай плыні з'яўляецца настаўнік, Аляксей Харкевіч. Ён, можна сказаць, зварухнуў усю моладзь вёскі. У вёсцы пры школе існуе спартыўная арганізацыя Л(ь)ЗС. Харкевіч, як настаўнік фізкультуры, шчыра працуе з маладымі спартсменамі.

— Няма адпаведных спартыўных прыладаў, аб чым, ані павятовая рада Л(ь)ЗС, ані Аддзел асветы ў Гайнаўцы не клапоцяцца. Атрымалі мы 6 пар канькоў з Гайнаўкі. А хіба гэта хопіць? — кажа настаўнік.

Моладзь запісваецца ў чаргу на канькі і кожны пазычае на некалькі гадзін. Некаторыя прылады робяць самі сабе. Хлопцы парабілі сабе лыжы, чакаюць толькі на снег, самі зрабілі некалькі штук кап'ё. Вучань 6 класа — Міхась Харкевіч павырэзваў з газет нарысаваныя шахматныя фігуркі, панаклейваў на драўляныя кубікі і ў такі спосаб зрабіў шахматы. Доўгімі зімовымі вечарамі моладзь збіраецца чытаць кніжкі.

Як сярод малалых, так і старэйшых, асаблівым прызнаннем цешыцца пінг - понг. Ёсць нават здольныя юнакі. Вынікі іх працы здавальняючыя. Хто ведае, ці не вырастуць на чэмпіёнаў.

На вылучэнне заслугоўваюць: Міхась Харкевіч — вучань 6 класа, Мікола Казлоўскі і Міхась Харкевіч — вучань 7 класа. Апошні займаецца гімнастыкай, трэніруе бег, кіданне. Міхась мае штораз лепшыя рэзультаты. Вось, напрыклад лаптою кідае больш чым 64 метраў, а цяжкім ялаўцовым кап'ём, зробленым самым сабою — 40 метраў.

— Эх, каб былі спартыўныя прылады — ўздыхае настаўнік Харкевіч.

Сапраўды, недахоп спартыўных прыладаў — гэта вялікая перашкода ў працы. Ёсць мясцовасці, дзе прылады гэтыя перакідаюцца невыкарыстоўваныя, а нават зніштаныя.

Павятовае праўленне Л(ь)ЗС у Гайнаўцы павінна звярнуць большую ўвагу на такую моладзь, як у Ільяшуках.

В. ЯНЮК

ЯНКА ДУБІЦКІ

„Мікітава красуня"

КАМЕДЫЯ У 1 АКЦЕ.

Дзеючыя асобы:
МІКІТА — гаспадар.
ПАРАСКА — яго жонка.
ТАРАС —
ПАНАС —
ЛУК'ЯН —
РАМАН — сусед Мікіты.

АКТ I.

(Дзеянне адбываецца ў сялянскай хаце. Пасярэдзіне хаты стаіць печ, каля печы — лаўка, пад якой ляжаць мяхі, каля сцяны стаіць шафа).

З'ЯВА I.

(У хаце Параска)

ПАРАСКА. Вой, вой, вой ужо зараз і вечар. Цямнее. Добра, што мой Мікіта паехаў у лес па дровы. Мо' зараз прыдзе хто-небудзь да мяне. Трэба прыбрацца. *(Малюецца, красіць бровы)*. Во, на вачах прыгажэйшай раблюся. *(Глядзіць у люстэрка)*. А ўсё-ж-такі я прыгожая *(Стук у дзверы і ўваходзіць Тарас)*.

З'ЯВА II.

ПАРАСКА. А галубочак ты мой, прыйшоў! Ну, сядай, сядай, чаго так глядзіш на мяне.

ТАРАС. *(Падыходзіць да яе)*. О, мая зязюлечка, якая ты прыгожая, бровы чорныя, губы чырвоныя, лічка белае! Дай цябе пацалую! *(цалуе, стук у сенях)*.

ПАРАСКА *(перапужана)*. Ой, відаць, Мікіта прыехаў!

ТАРАС. Што цяпер будзе? Схавай мяне!

ПАРАСКА. Лезь хутчэй у шафу, ну! Тарас хаваецца ў шафу. *(Уваходзіць Панас)*

З'ЯВА III.

ПАРАСКА. А, гэта ты, Панас!... Я думала, што гэта мой з лесу прыехаў.

ПАНАС. А ён у лес паехаў? Значыць, у хаце нікога няма?! Ну, то слава Богу. А чаму ты так выстраілася, як лялечка, га? У госці ідзеш?

ПАРАСКА. У якія там госці, калі госць сам прыйшоў у хату!

ПАНАС. *(Ідзе да яе)*. Дай-жа я цябе пацалую. На сэрцы лягчэй будзе.

ПАРАСКА. А што будзе, як прыдзе Мікіта?

ПАНАС. Схаваеш мяне! *(Цалуе, чуецца стук у дзверы)*.

ПАРАСКА. Мікіта! Хутчэй хавайся! У шафу лезь!

ПАНАС. *(Адкрывае дзверы шафы)*. Тут хтосьсядзіць *(стук у дзверы)*.

ПАРАСКА. Чуеш, Мікіта стукае. А як злапае, то будзе і табе і мне. Лезь хутчэй. *(Упіхае Панаса ў шафу. Уваходзіць Лук'ян)*.

З'ЯВА IV.

ПАРАСКА. Ах, чорт, напалохаў ты мяне.

ЛУК'ЯН. Што здарылася?

ПАРАСКА. Як, што здарылася? Я спала, а ты мяне абудзіў. Думала, што разбойнік які.

ЛУК'ЯН. *(Усё глядзіць на яе)*. А нікога ў хаце няма?

ПАРАСКА. Як-жа нікога, а я то што, не чалавек?

ЛУК'ЯН. Бо ведаеш, хачу табе нешта сказаць.

ПАРАСКА. Бачыш нікога няма! Кажы, што хочаш.

ЛУК'ЯН. *(Абнімае яе)*. Параска, я цябе пацалую, га?

ПАРАСКА. Аб гэтым ніхто не пытаецца. *(Лук'ян цалуе. На дварэ чуваць скрып каламажкі)*.

ПАРАСКА. Чуеш, напэўна, Мікіта прыехаў!

ЛУК'ЯН. *(Зляканы)*. Ой, хутчэй схавай мяне! А то сэрца выскачыць! *(Трымаецца за жывот)*.

ПАРАСКА. Пакуль што, я цябе схаваю ў мяшок і палажу пад лаўкай. Толькі ты не ляскай зубамі са страху, бо Мікіта ўчуе, будзе тады нам. *(Хавае Лук'яна ў мяшок і ўпіхае пад лаўку. Уваходзіць Мікіта)*.

З'ЯВА V.

МІКІТА. Во, шэльма, сядзіць у хаце, не паможа нават дроў выкінуць з возу. *(Прыглядаецца да яе)*. Красуня! цікава, куды гэта ты выбралась?

ПАРАСКА. *(Паказвае фігу)* Во табе, во, во! Не твая гэта справа!

МІКІТА *(Садзіцца ля стала)*. Ну, добра! З табою не дагаворыцца сам чорт. Дай лепш паесці што-небудзь.

ПАРАСКА. *(Зноў паказвае фігу)*. Во, табе, во, а не есці!

МІКІТА. Што? Ну, пачакай, я табе па-ка-жу. *(Бярэ пугу і б'е)*.

ПАРАСКА. *(Бегае кругом стала)*. Ой, ой, ой, каб цябе зямля не насіла, як ты жыць не даеш.

МІКІТА. *(Перастае біць)*. А чорт цябе бяры! Вынесу з хаты хоць бульбу з пад лаўкі. Ты-ж нават гэтага зрабіць не можаш. *(Бярэ мяшок, у якім сядзіць Лук'ян, завязвае і шчупае)*.

ПАРАСКА. Усё шчупае. То-ж ты бульбу падушыш!

МІКІТА. Трасца з ёю, навалiла яшчэ лахаў.

ПАРАСКА. Адурэў, ці што!

МІКІТА *(злосна)*. А, каб цябе! Есці не дала, а яшчэ будзе нерваваць чалавека. *(Хапае яе і ўпіхае да шафы. Замыкае на ключ)*. Во, ліхое, пасядзіш там, як курыца, перастанеш тады квокаць. *(Бярэ мяшок з Лук'янам і выходзіць)*.

ГОЛАС З ШАФЫ. Будзе вам, але-ж будзе і мне. Ой, будзе! Бедна мая галованька! *Уваходзіць зноў Мікіта)*.

З настаўніцкай нівы

Больш дапамогі школам

з няпольскай мовай навучання

7 снежня м. г. у Міністэрстве асветы адбылася Канферэнцыя з прадстаўнікамі ваяводскіх і павятовых аддзелаў асветы і прадстаўнікамі ВОДКО (Ваяводскіх цэнтраў удасканальвання асветніцкіх кадраў) прысвечаная развіццю асветы сярод нацыянальных меншасцей пражываючых у Польшчы.

У Канферэнцыі прынялі ўдзел: начальнік аддзела Міністэрства асветы да школ з непольскай мовай навучання С. Маўэрсберг, дырэктар дэпартамента агульнаадукацыйных школ Міністэрства асветы доктар С. Баліцкі, намеснік дырэктара гэтага-ж дэпартамента Ш. Лярва, інспектар Міністэрства асветы Гасеўскі і прадстаўнік Міністэрства ўнутраных спраў А. Лашкоўскі.

З дакладам аб дасягненнях у галіне асветы сярод нацыянальных меншасцей ў Народнай Польшчы выступіў на Канферэнцыі С. Маўэрсберг.

У дакладзе шмат месца прысвечана кадравым недахопам і нізкаму ўзроўню навучання ў школах з непольскай мовай навучання. Шырока гаварылася таксама аб педагагічнай помачы, з якой неадкладна трэба прыйсці гэтым школам, каб паправіць іх надзвычай цяжкае становішча.

Дыскусія сканцэнтравалася на вузловых пытаннях, закранутых у дакладзе. Амаль усе дыскутанты гаварылі ў сваіх выступленнях аб вялікіх цяжкасцях і шматлікіх перашкодах, з якімі змагаюцца школы з непольскай мовай навучання: аб тым, што часта бацькі неахвотна пасылаюць сваіх дзяцей у школы з іх роднай мовай навучання, а нават дамагаюцца польскай школы. Некаторыя ўспаміналі аб тым, што часта людзі з нацыянальных меншасцей, асабліва з старэйшага пакалення, што добра памятаюць, як царскія і польскія санацыйныя ўлады ліквідавалі нацыянальныя школы і нішчылі нацыянальную культуру, адносяцца сёння з недаверам да палітыкі Урада Народнай Польшчы ў галіне асветы сярод нацыянальных меншасцей. Выступаючыя ў дыскусіі прадстаўнікі асветніцкіх установаў, звярталі ўвагу на тое, што часта школы з непольскай мовай навучання з'яўляюцца фікцыяй, што ў гэтых школах амаль усе прадметы навучаюцца на польскай мове.

І тут задавалася пытанне ці не лепш будзе, калі гэтыя школы будуць польскімі, а мова нацыянальнай меншасці астанецца ў іх як прадмет.

Гэтае пытанне прысутныя пераказалі да вырашэння Міністэрству асветы. Многія настаўнікі наракалі на недахоп падручнікаў для школ з непольскай мовай навучання і, што часта падручнікі, падрыхтаваныя для гэтых школ, не дастасаваны да праграмы. Сцвярджалася таксама, што ёсць яшчэ шмат настаўнікаў у непольскіх школах, якія не маюць адпаведных педагагічных кваліфікацыяў і праз гэта абніжаюць і навуковы ўзровень школ. У гэтых даволі цікавых спрэчках было крыху блытаніны. Адзін з дыскутантаў паставіў пытанне: Што зрабіць, калі настаўнік, — прадстаўнік нацыянальнай меншасці, навучаючы ў школе мову, не мае педагагічных кваліфікацыяў, а ёсць якраз настаўнік польскай нацыянальнасці з педагагічнымі кваліфікацыямі, крыху ведаючы даную нацыянальнаменшасную мову, які падвучыўшыся крыху мог-бы яе навучаць. Хто з гэтых двух настаўнікаў мае навучаць даную мову?

Нехта яму падказваў, што найлепш будзе, калі прыдзе трэці настаўнік з адпаведнай педагагічнай падрыхтоўкай і добра валодаючы адноснай мовай. Нехта таксама выступіў з пытаннем, як мае размаўляць з дзяцьмі настаўніца навучаючая непольскую мову, калі яна з'яўляецца палячка? Гэтыя і падобныя ім пытанні, хоць яны і даволі смешныя, сведчаць аб сапраўды цяжкім становішчы школ з непольскай мовай навучання, якім неадкладна патрэбная шырокая падтрымка і дапамога. У спрэчках гаварылася аб тым, што Украінскае Таварыства шмат памагае асветніцкім установам і школам, што яно нават часта ўваходзіць у кампетэнцыі асветніцкіх установаў, калі Беларускае Таварыства не робіць нічога дрэннага, толькі нажаль і мала добрага. Прадстаўнікі асветніцкіх установаў скардзіліся, што не атрымоўваюць ніякай дапамогі з боку Беларускага Таварыства. Шмат памагае школам - - як гэта сцвярджалася ў спрэчках «Ніва», а асабліва «Зорка». Яна часта заступае ў школах беларускія падручнікі, якіх нехапае.

Пасля спрэчак С. Маўэрсберг выступіў з прапановамі ад аддзела Міністэрства асветы да школ з непольскай мовай навучання. Многія з гэтых прапаноў датычылі нашых беларускіх спраў. Між іншымі гаварылася тут аб сарганізаванні сістэматычнага ўдасканальвання педагагічных кадраў, аб арганізацыі рэкрутацыі на Кафедру беларускай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце і на настаўніцкую студыю ў Беластоку на 1958/59 навучальны год.

С. Маўэрсберг высунуў прапанову, каб у 1958—59 навучальным годзе з сярод моладзі беларускіх школ прыняць на Варшаўскі ўніверсітэт 5 асоб на матэматыку, 3 на біялогію, 3 на фізіку і 3 на геаграфію і такім чынам падрыхтаваць кадру, якая пазней будзе навучаць гэтыя прадметы ў сярэдніх школах з беларускай мовай навучання. Каб гэтыя людзі маглі потым навучаць свае прадметы на беларускай мове, прадбачваецца адначасова іх удзел у занятках на беларускай філалогіі.

У рамах культурнага абмену прапануецца выслаць у 1958 годзе ў БССР 15 настаўнікаў беларускай мовы з мэтай пашырэння іх ведаў. Маючы на ўвазе наплыў новых педагагічных кадраў у беларускія школы прапануецца забяспечыць адпаведнай працай абсальвентаў беларускага педагагічнага ліцэя. — Не можа быць такога выпадку, сказаў С. Маўэрсберг, — каб абсальвентаў з беларускай школы кіравалася на працу ў польскую школу. Трэба таксама даць адпаведную працу тром абсальвентам кафедры беларускай філалогіі на Універсітэце ў Мінску, якія вяртаюцца ў 1958 годзе ў Польшчу.

Каб тэрмінова атрымаць патрэбныя мінскія падручнікі на 1958/59 навучальны год С. Маўэрсберг сказаў, што запатрабаванні трэба складаць да канца сакавіка 1958 года. Апошняй цікавай прапановай была справа прадбачання ў мясцовых бюджэтах на 1958 год выдаткаў на патрэбныя да школьнай лектуры беларускія замежныя кніжкі і часопісы.

Трэба заахвоціць дзяцей да шырэйшага, чым дагэтуль, выпісвання дзіцячых часопісаў, якія выдаюцца ў БССР — сказаў С. Маўэрсберг.

Вынікі спрэчак падвёў дырэктар Ш. Лярва. Звярнуў ён увагу на тое, што асветная палітыка ў адносінах да нацыянальных меншасцей з'яўляецца часткай палітыкі партыі і ўрада.

Ёсць яшчэ многа праяў нацыяналізма і шавінізма з польскага боку. Таму неабходнай з'яўляецца ўсведамляючая праца сярод польскага насельніцтва, сярод настаўнікаў. Калі хочам, развіваць нацыянальныя школы, трэба абавязкова стварыць сяброўскія суадносіны, асабліва паміж настаўнікамі польскімі і іншай нацыянальнасці. Да ўсведамленчай працы павінны ўлучыцца ўсе грамадскія арганізацыі, у тым ліку і Грамадска-культурнае таварыства нацменшасцей.

Трэба абавязкова вырашыць справу беларускіх школ у Беластоцкім ваяводстве. Трэба дайсці да вываду, ці гэта маюць быць школы з беларускай мовай навучання, не фікцыйныя, а сапраўды беларускія, ці школы польскія з беларускай мовай як прадмет. Нічога аднак нельга рабіць без бацькоў, без шырокага погляду на гэтую справу беларускага насельніцтва. Трэба тлумачыць беларускаму насельніцтву, што ў Народнай Польшчы атрымала яно шырокія магчымасці навучання сваіх дзяцей у роднай мове. З другога боку польскае насельніцтва трэба пераконваць, што развіццё нацыянальных школ, нацыянальнай культуры, нічым не пагражае польскаму грамадству.

Супольнымі сіламі трэба ліквідаваць усе непаразуменні, якія родзяцца паміж рознымі нацыянальнасцямі, пражываючымі ў Польшчы і палажыць усе намаганні на тое, каб сцэментаваць гэтыя нацыянальнасці ў адну сяброўскую сям'ю — сказаў на заканчэнне дырэктар Ш. Лярва.

ВІКТАР ШВЕД.

З'ЯВА VI.

МІКІТА. *(Бярэ хлеб, соль і есць)*. Эй, трасца, панская душа, добра там сядзець самой? А можа мышы ёсць? Так буду штодзень рабіць, пакуль не адвучу. Добра ёй так, а то і есці не дасць, нервы толькі псуе. *(Канчае есці і выпускае жонку з шафы)*. Ну, што, курачка, насядзелася?

ПАРАСКА. *(Дае фігу)*. Во табе, во табе і гаварыць з табой не хачу, мужык ты пракляты.

МІКІТА. *(Да сябе ў голас)*. Што-ж з ёй зробіш?

ПАРАСКА. Яшчэ мяне вучыць будзе, халера ліхая. Бач яго!

МІКІТА. Маўчы... бо заб'ю!

ПАРАСКА. Бі, забі! Думаеш баюся цябе!

МІКІТА. Ой, мусіць маё сэрца ніколі не будзе мягкае да цябе.

ПАРАСКА. І не трэба. Але прыдзе яшчэ час, што ты папросіш у мяне ласкі.

МІКІТА. Што? Папрашу? А, каб цябе чорт узяў! *(Выходзіць)*.

З'ЯВА VII.

ПАРАСКА. Вышаў, але што з таго? Як мнё іх выпусціць? *(да шафы)*. Эй, чуеце, як гэта зрабіць?

ГОЛАС З ШАФЫ. Парасачка, каханая, ён нас заб'е! *(Уваходзіць Мікіта)*.

З'ЯВА VIII.

МІКІТА. Напэўна да цябе нехта ішоў і ўсю бульбу з мяха забраў. Глядзі. *(Кідае да яе мех)*. Пусты. Ні адной бульбіны не пакінуў Злодзей.

ПАРАСКА. Дурань, дурань, от што! Там бульбы не было, а чорт сядзеў.

МІКІТА. *(Глядзіць на рукі)*. Цьфу, цьфу ліхое! Ці праўда?

ПАРАСКА. Бач, дурань, не верыць.

МІКІТА. А чаму-ж ён там сядзеў?

ПАРАСКА. А я знаю? Толькі чула, як ляснуў са злосці зубамі.

МІКІТА. Мусіць то той чорт і звёў цябе на такую дарогу.

ПАРАСКА. Адчапіся, радзі Бога. Выйдзі хоць дзе-небудзь...

МІКІТА. Ой, мне цябе шкада. А раптам чорт яшчэ дзе сядзіць. Яны можа, тут ужо размножыліся. Гляну я! *(Заглядае ўсюды і паўтарае)*. І тут гэтай халеры няма! Ідзе да шафы, *(адкуль даносіцца войканне)*. Можа ў шафе пахаваліся?

ПАРАСКА. Каб ты адурэў! Ці-ж у шафе чэрці будуць?

МІКІТА *(чуюцца войканні)*. Чуеш, ёсць! *(Адчыняе дзверцы. З шафы выбягаюць Тарас і Панас проста на двор. Мікіта спужаўся)*. А-я-й, яйбогу чэрці! *(Хрэсціцца)*. Першы раз гэтых д'яблаў убачыў. Але якія падобныя да чалавека. І рост, і ўбранне.

ПАРАСКА. Ідзі ты куды-небудзь.

МІКІТА. А табе што! *(Бярэ з-пад лавы сякеру, выходзіць)*.

ПАРАСКА. Гад, балван! Нічога не разумее. *(Смяецца)* Падумаў, што чарты. Ну, але добра, што так хутка іх выпусціў і не дазнаўся, хто гэта. *(Уваходзіць Мікіта)*.

З'ЯВА IX.

МІКІТА. Цікава, чаму гэтыя чарты былі без хвастоў! Бачыў я іх сляды. Такія самыя, як чалавечыя. Бедная мая і ты не баялася з імі сядзець! Яны-ж цябе ў пекла завялі-б.

ПАРАСКА. Ох, чаго-ж ты да мяне прывязаўся?

МІКІТА. Я-ж цябе шкадую. Прабач мне дурному. Больш не буду. Шкада мне цябе, далібог.

ПАРАСКА. Во, калі шкадуеш, як наб'еш і накрычыш. *(Уваходзіць Раман)*.

З'ЯВА X.

РАМАН. Суседзе, ведаеш чаго я да цябе прышоў?

МІКІТА. Не!

РАМАН. Цябе клічуць у госці. Не адкажы, прыдзі.

МІКІТА. Хто кліча?

РАМАН. А там Тарас, Панас і гэты самы малы Лук'ян.

МІКІТА. Гм, цікава, чаго гэта яны мяне клічуць.

ПАРАСКА. Дурань, ідзі, як клічуць. Хоць наясіся.

РАМАН. Але, прыдзіце! А я ўжо пайду, бо... і я там запрошаны. *(Выходзіць)*.

МІКІТА. Кажаш ісці, так? А як зноў чарцяняты прыляцяць, што тады будзе? Яшчэ перастрашышся і захварэеш. — Парасачка, так мне цябе шкада, што ўжо я цябе ніколі самую не пакіну. Проста сэрца ў мяне іншае да цябе стала, калі ўбачыў тых чарцянят.

ПАРАСКА. На сваю бяду прышлі, на сваю бяду...

МІКІТА. Што ты гаворыш? *(Стук у акно, Мікіта ідзе і глядзіць)*. Нікога няма! *(Адыходзіць і зноў стук у акно)*. Напэўна, чорт. А — кыш! а — кыш! *(хрысціцца)*.

ПАРАСКА. Якія табе там чарты. Хтось дражніцца.

МІКІТА. О, Парасачка, ты нічога не гавары. Прысягаю, што ніколі цябе самую не пакіну ў хаце.

ПАРАСКА. Вось, як вышла, вось...

МІКІТА. *(Ідзе да яе)* Парасачка, цяпер я ўбачыў, якая ты прыгожая. Дай мордачку, я пацалую. *(Цалуе)*.

ПАРАСКА. Во, во калі пашкадаваў. Цалуй яшчэ, цалуй, толькі не задушы.

МІКІТА... Во, калі я ўбачыў цябе красуняй! (цалуе).

ЗАСЛОНА

КАНЕЦ.

„Расці караваю вышэй стаўпа залатога“...

(Вясельныя абрады)

Ці-ж была хоць адна такая маладая, што не заплакала на сваім шлюбе? Бо хто ведае, якое то будзе новае жыццё?...

Наступіла зіма, доўгія вечары. У такі час старэйшыя ахвотна збіраюцца ў хаце, каб пагаварыць аб мінуўшчыне. «Гінуць даўнейшыя звычаі» — наракаюць часта і з ахвотай расказваюць, як калісьці спявалі, танцавалі, якія гучныя вяселлі спраўлялі.

А моладзь? — Вядома, моладзь забывае аб даўнейшых звычаях і абрадах, аб строях і песнях, а дрэнна, бо павінна памятаць і ведаць гісторыю сваёй зямлі роднай. Асабліва цяпер — зімовай парою, калі менш работы на гаспадарцы, а ў гарадах зараз распачнуцца карнавальныя забавы — людзі штораз часцей думаюць аб жаніцьбе.

Успомнім сабе, як гэта калісьці адбываліся вяселлі на ўсходняй Беласточчыне і далей — над Нёманам.

* * *

Вельмі важную ролю іграў сват, што спалучаў маладыя пары і не на адным вяселлі пабываў. Сват быў чалавекам зручным, дасціпным, умеў пахваліць кожнага, а нават быць моцным у... выпіўцы гарэлкі. Заданнем свата было разведаць усё адносна маёмасцей у аколіцы. Зрэшты, усяляк бывала з гэтым сватам, не раз і куслівыя пагаворкі трэба было слухаць: «Свату першая чарка і першая палка»..., або — «сватаў, сватаў, каб цябе Бог са свету спратаў», бо як вядома — «Добры сват, сабакі варт, а як ліхі, то й сабакі не варт».

Калі, бывала, у хаце гаспадара, дзе ёсць дзяўчына, з'явіцца хлопец са сватам, каб засватаць яе, тады сват пачынаў задаваць розныя пытанні, напрыклад: «ці не маеце ялошкі на продаж?», і шмат іншых. Потым сват з маладым сядаюць за стол, ставяць гарэлку і выпіваюць за здароўе прысутных у хаце. Пасля таго ўсе разам п'юць «малую гарэлку».

Калі бацька дзяўчыны не быў здаволены з візіту — тады ўсялякімі спосабамі стараўся паказаць гэта. Часта бывала і так, што бацька за першым разам быў згодны аддаць дачку за хлапца замуж, а потым раздумаўся і не жадаў, каб хлопец прыходзіў другі раз — піць т. зв. «вялікую гарэлку» пры якой адбываліся ўжо заручыны. Тады даваў адказ хлопцу, але згодна са звычаем вымушан быў звярнуць грошы за выпітую «малую гарэлку».

Пад канец шлюбу бацюшка тры разы абводзіць вакол алтара.

Дзяўчына, якую бацькі хацелі аддаць замуж павінна была згадзіцца з іх выбарам, аднак і яна старалася выбраць сабе такога хлопца, які яе сэрца кранаў.

Але-ж і не заўсёды бывала так, што дзяўчына спадабалася таму хлопцу, які ёй падабаўся, дзеля таго яна шукала галінку, на якой сядаў салавей. Калі ўзыйдзе маладзік — галінкай гэтай тры разы хлопца лёгка стукнула, а тады ўжо была ўпэўненай, што хлопец пакахае яе ўсім жарам сэрца.

Калі ўсё было ўладжана, бацькі маладых рыхтаваліся да вяселля. Апошні дзень перад вяселлем, бывала, збіраюцца каравайніцы і пякуць каравай. Каравай прыбіраюць усялякімі фігуркамі зробленымі з цеста, часта нават даволі свавольнымі з выгляду, напрыклад: певень сядзіць на курыцы. На верх наложанае выпечанае з цеста сонца, зоркі, месяц — усё гэта залежыла ад прыдумлівасці каравайніц. Пры пячэнні каравая таксама адбываліся цікавыя абрады, спяваліся песні:

Дзіво нам дзіўное
Таму караваю дзіўному.
Многа вады ўнасілі,
Бочку мукі ўмясілі,
Сем коп яец пабілі,
Паску масла ўлажылі,
Тры хвунты шапрану
— Можна есці хоць пану.

У апошні дзень перад шлюбам да маладой сходзяцца дзяўчаты (дружкі) і супольна спраўляюць так званы дзявочы вечар — гэта значыць развітанне маладой з дзявочым станам. Назаўтра, у нядзелю рана малады са сваімі запрошанымі гасцьмі прыязджае па маладую. Перад ад'ездам да шлюбу вясельныя спяваюць такую песню:

Затупацелі вараныя коні на дварэ,
Ай, пачула красная Марыся,
А ўпала яна сваёй матулі на ногі
— Мая матуля не аддавай ты мяне,
Ніхай я перабуду хоць гэты рачок у цябе
— А як-жэ-ж мне це мае дзіцятко не аддаць,
Прыехалі чужые людзі, хочуць цібе ўзяць.

Маладая едучы да шлюбу, павінна была памятаць аб адной вельмі важнай справе — каб увесь час яе рука ляжала на руцэ маладога, а калі ўжо бралі шлюб, трэба было злёгку наступіць на нагу маладога. Такім чынам магла быць упэўненай, што праз усё жыццё будзе кіраваць мужам.

Горка! — Горка!

Вяртаючыся са шлюбу заязджалі па дарозе на абед у карчму, а потым ехалі дахаты маладой, дзе распачыналася вясельная гульня і забава.

Найважнейшым аднак вясельным абрадам з'яўляюцца расплеціны перад шлюбам (расплятаюць косы маладой), а па шлюбе адзяванне каптура на галаву ў доказ замужнасці, а пасля пакладзіны (першая ноч пасля шлюбу). У другой палове вясельнай урачыстасці самым цікавым момантам лічацца пераносіны маладой дахаты маладога. Падчас забавы вясельнай, рэй водзяць старшы сват і старшы дружбант. Усе госці знаходзяцца, так сказаць, пад іх камандаваннем, пры тым танцуюць і шмат спяваюць. Песні пераважна жартоўныя, вострыя, нелітасціва ўпікаючыя свату:

Елі сваткове, елі,
Сем конікаў з'елі,
А осмую кабылку,
Бо салодкая была.

Або інакш:

А ты сваце баламуце,
Многа п'еш, многа п'еш,
А ты сваце баламуце
Усенько лжэш, усенько лжэш.
Недаўно сватаў, то многа налгаў,
Што ў маладога сем валоў, сем валоў,
Як яна прыйшла, аднаго знайшла
Без хваста, без хваста.

І так на адных спевах, забаве, пагаворках і смехах праходзіла ўся вясельная ўрачыстасць. Паволі заціхалі галасы заканчвалася вясельная забава — госці раз'язджаліся дамоў і заставаліся толькі маладажэнцы.

* * *

Цяжка перадаць усе вясельныя абрады, бо многа іх і ў залежнасці ад аколіцы, надта разнастайныя. Найчасцей аднак спатыкаліся такія, аб якіх пішу. А мо' прачытаўшы гэта, старэйшыя людзі ўспомняць, як яны калісьці на вяселлях гулялі і раскажуць маладым, як адбываліся вяселлі ў іх радзімых вёсках.

А і малодшыя мо' хутчэй пажэняцца. Калісьці застацца бабылём — было сорамна перад людзьмі, а да таго яшчэ гаварылася, што бабыль «па смерці будзе буслы пасці»...

Змяняюцца абрады і звычаі вясельныя, аднак традыцыя ў такой, ці іншай форме захаваецца, бо як гаворыць тутэйшая прымаўка: *«Ці то ў Польшчы, ці на Русі, хлопец жонку шукаць мусіць»...*

ЕЖЫ ДАМРОШ

Здымкі І. РЫБІНСКІ

Эх, каб гэта вы чулі, як іграе Трахім! А як спявае!..

Лічбы і факты

У 1957 годзе звернута ўвагу на тое, каб у мясцовасцях, дзе ёсць гатовая сыравіна і многа рабочай сілы прывесці ў дзеянне адпаведныя да ўмоў прадпрыемствы. У выніку таго, у Беластоцкім ваяводстве, адкрыта 6 бетонных прадпрыемстваў, 2 дзяржаўныя кафлярні, некалькі прадпрыемстваў з галіны тэкстыльнай і скуранай вытворчасці, металаапрацовачнае прадпрыемства і прадпрыемства будаўнічых матэрыялаў у Сувалках і Галдапі, хімічнае прадпрыемства перапрацоўкі фруктаў і гародніны ў Аўгустове, Выс. Мазавецкім і ў Беластоку і г. д.

*

Павялічылася колькасць прадуктаў сельскагаспадарчай вытворчасці. І так: колькасць жывога мяса з 35.5 тыс. тон у 1955 г. на 48 тысяч тон у 1957 г. (у тым свініна з 20.1 на 30 тыс. тон), малака: з 107,3 мільёнаў літраў на 129 мільёнаў літраў, яец: з 68.9 на 102 мільёнаў штук.

У выніку таго, паменшала колькасць скупленага збожжа, а ўсё дзеля таго, што значную колькасць яго скормлена жывёлай. У асноўным аднак гэта не наносіць ухібаў, бо дзяржава мае вялікія карысці з экспарту мясных прадуктаў.

(Р)

ПАДЗЯКА

Паштовая ўстанова ў Арэшкаве, Гайнаўскі павет, складае падзяку настаўніцкаму калектыву Пачатковай школы ў Арэшкаве за ахвярную працу ў распаўсюджванні сярод насельніцтва, беларускага і польскага друку, а асабліва штотыднёвіка «Ніва».

Начальнік паштовай установы
МІКОЛА ШЧЭРБАК

Гал. рэдактар
Г. ВАЛКАВЫЦКІ

„NIWA"

Adres redakcji: Białystok ul. Wesołowskiego nr 1, tel 25-89
Organ Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Polsce z siedzibą w Białymstoku.
Wydawca RSW „Prasa" Redaguje Kolegium

Warunki prenumeraty:
Miesięcznie — 2.40 zł
Kwartalnie — 7.20 zł.
Półrocznie — 14 40 zł
Rocznie — 28 80 zł

Wpłaty kierować na PKO 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch".
Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki okres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma
Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju
Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto — PKO 1-6-100024 PKWZ «Ruch» Warszawa
BZG Nkl 4-256 E — 2 —

Пад развагу Ваяводскага праўлення гаспадарчых млыноў у Беластоку

Яшчэ да нядаўна ў радыюсе 15 кілометраў ад вёскі Храбалы ў Бельскім павеце было аж 10 млыноў (сьрутоўнікаў). І гэта было вельмі добра і выгадна сялянам. Калі спатрэбілася каму змалоць з пуд мукі на хлеб, або осыпкі свінням, ён не патрабаваў траціць часу, толькі занёс у найбліжэйшы млын ды змалоў адразу.

Ад нейкага часу распараджэннем Ваяводскага праўлення гаспадарчых млыноў закрыта млыны ў Райску, Баньках, Арэхвічах, Кнаразах, Гацьках, Дэніскаx, Плёсках і ў Плютычах — 2. Выдана толькі дазвол нейкаму прыватнаму ўласніку з Заблудава на пабудову млына ў Храбалах. Цяпер на цэлую аколіцу існуе толькі адзін млын у Храбалах. А сяляне з ім маюць не мала клопату. Калі спатрэбіцца змалоць на хлеб ці осыпку, яны неаднойчы прымушаны за 15 кілометраў ехаць у Храбалы і прастаяць там ўвесь дзень, а то і больш, толькі дзеля таго каб змалоць на хлеб.

Пры гэтым яны зданы на ласку Храбальскага млынара, бо калі яму нехта не спадабаецца, то ён яго злае грубымі словамі, а то і зусім не захоча змалоць. Ну што-ж, відавочна Храбольскі млынар можа сабе дазволіць на грубасць у адносінах з сялянамі, канкурэнтаў няма́ш-жа блізка.

Некаторыя людзі, гавораць тут, што мо' быць гэты млынар мае добрыя «плечы» у ваяводстве, таму і закрыта ўсе млыны, каб не рабіць яму канкурэнцыі.

Як паведамляе нас Ваяводскае праўленне гаспадарчых млыноў, усе гэтыя млыны закрыта згодна з распараджэннем Цэнтральнага праўлення гаспадарчых млыноў. Што толькі тады можна дазволіць на працу млына, калі ў ім будуць забяспечаны адпаведныя санітарныя ўмовы, і калі ён сапраўды будзе патрэбны ў данай мясцовасці.

На нашу думку распараджэнне Цэнтральнага праўлення ўсё-ж такі можна і трэба дастасаваць да патрэб насельніцтва і тым сялянам, якія клапоцяца аб дазвол на працу млыноў, там, дзе яны сапраўды патрэбныя (як напрыклад у Райску і іншых вёсках) — дазволіць.

А калі не, дык можна дапамагчы сялянам у арганізаванні кааператыўных млыноў. Гэта будзе толькі ў карысць сялянам.

(вб)

Чытачы пытаюць – рэдакцыя адказвае

Выбарчыя лісткі

Чытач А. С. з Бельска пытае, як будзем галасаваць, ці пры помачы выбарчых лісткоў ці нейкім іншым спосабам?

АДКАЗВАЕМ: Выбаршчык, які хоча аддаці свой голас і які знойдзецца ў спіску выбаршчыкаў, атрымае ад выбарчай камісіі лісткі, пры помачы, якіх будзе галасаваць да радаў усіх ступеняў, да якіх адбываецца галасаванне ў данай акрузе. (напрыклад да рады гарадской у горадзе, да рады грамадскай, павятовай і ваяводскай у выбарчай акрузе, утворанай у грамадзе і т. п.)

Заслужаная пахвала

Беларускі Агульнаадукацыйны ліцэй у Бельску відаць цікавіцца часопісам «Ніва» і беларускім календаром. На 1958 год школьнікі і настаўнікі выпісалі 250 нумароў «Нівы» і закупілі 229 календароў. За гэта ім належыцца заслужаная пахвала.

М. Х.

Гарадоцкі драмгурток карыстаецца вялікім зацікаўленнем сярод мясцовага і навакольнага насельніцтва. На кожнай пастаноўцы зала перапоўненая людзьмі, а некаторыя прабіраюцца за сцэну, каб там недзе хоць праз акно, а то і праз дзірку паглядзець.

Гарадоцкі драмгурток. Сцэна са спектакля «Паўлінка» па п'есе Я. Купалы.

Не адрываючыся ад вытворчасці атрымалі сярэднюю адукацыю

У канцы мінулага года ў Сельскагаспадарчым карэспандэнцыйным тэхнікуме ў Беластоку адбылося заканчэнне школьнага года і ўручэнне атэстатаў сталасці.

Атэстаты сталасці атрымала 19 выпускнікоў —сыноў сялян і рабочых Беласточчыны.

Як бачым з гэтага, кожны, хто хоча вучыцца, можа атрымаць веды не адрываючыся ад вытворчасці ці сваёй гаспадаркі і атрымаць сярэднюю адукацыю.

Рэдакцыйная пошта

А. М. З ОЛЬШТЫНА.
Польска - беларускага слоўніка яшчэ няма. Выйдзе ў наступным годзе. Можаце купіць руска-беларускі слоўнік у кнігарні «Дому Ксёнжкі», Беласток, вул. Кілінскага 10.

ЯНКА М. З КАШАЛІНА.
Беларускі каляндар на 1958 год можна выпісаць у Беларускім грамадска-культурным таварыстве ў Беластоку, вул. Маніфесту Ліпцовага 25. Цана 10 зл.

ЧЫТАЧ, які падпісаўся псеўданімам «Змагар» — падайце адрас. Справу выяснім.

ЧЫТАЧ З НОВАГА КОРНІНА.
Падайце адрас і ўстанову, у якой вы працавалі і не атрымалі грошай. Дапаможам.

Толькі для закаханых

Сардэчныя тайны

Дарагая рэдакцыя! З вялікім хваляваннем я прачытала твае дзве парады і вырашыла напісаць табе аб сваіх клопатах.

Было нас некалькі дзяцей у бацькоў. Закончыўшы пачатковую школу ў выніку таго, што добра вучылася, я здала экзамен і паступіла ў адну з прафесіянальных школ у Беластоку.

Цяпер я ўжо на трэцім курсе, вучуся добра і праз год атрымаю дыплом. Адчувала-б сябе вельмі шчаслівай, каб мой хлапец — Вася, зусім інакш глядзеў на маю навуку. Ён добры, я яго з дзіцячых гадоў ведаю, і любім мы адзін аднаго, аднака-ж і... гневаемся часта.

Вася закончыў толькі 4 класы пачатковай школы, потым кінуў, стаў працаваць у Бельску (там і да сёння яшчэ працуе). Калі я ад'язджала вучыцца, ён выклікаў вялікую авантуру, што я павінна застацца на вёсцы, што мне непатрэбная навука. Па нейкім часе аднак памірыліся мы, але потым, на працягу трох гадоў толькі было непаразуменняў, што жах.

Апошнім часам яшчэ горш усё складалася. Вася зрабіў прапанову мне і маім бацькам. Я згадзілася выйсці за яго замуж, і бацькі таксама не супярэчылі.

Але тут вось узнікла цяжкае пытанне да вырашэння. Вася сказаў, што я абавязкова павінна кінуць школу і ўжо ў студзені выйсці за яго замуж, калі не — то ён парве нашу дружбу. Іэноў ставіў аргумент, што навука мне не патрэбная. Па яго думцы, я павінна ўмець толькі гатаваць і прыбіраць хату, а больш нічога, бо і так працу дастаць нялёгка. Бацькі таксама згадзіліся з Васяй.

Не ведаю, што рабіць. Колькі-ж ужо слёз выплакала. І Вася і навука аднолькава мне дарагія. Не хачу кідаць школу і не хачу раставацца з Васяй. Каго выбіраць? Прашу параіць мне, дарагая рэдакцыя.

Зося з Бельскага павета

АД РЭДАКЦЫІ.

Дарагая Зося! Ты ўзрослая дзяўчына, і перш за ўсё перастань плакаць і хвалявацца, лепш сур'ёзна падумай аб усім. Вася і Твае бацькі, вельмі не правільна разважаюць. Ты ўжо тры гады правучылася, за год атрымаеш дыплом, будзеш працаваць па сваёй спецыяльнасці.

Успомні, колькі намаганняў палажыла ты на тое, каб добра вучыцца праз увесь час. А якія будуць вынікі Тваёй працы, калі цяпер кінеш школу?

Памятай, што сёння чалавек без адукацыі ўсёроўна, што без рук, ног і вачэй. Калі Вася сапраўды цябе любіць і хоча, каб сапраўды была шчаслівай — то павінен пачакаць на цябе яшчэ год. Што з таго, што кінеш школу і выйдзеш замуж. Ці будзеш шчаслівай? Пачаткова мо' і так, але потым — не! Пераканай Васю і бацькоў, што за год вернешся ў Бельск, станеш на працу, а тады пажэнніцеся з Васяй і будзеце шчаслівымі. Навука — гэта Твая будучыня і Вася павінен гэта зразумець.

Дзякуем за прывітанні, жадаем поспехаў у навуцы і шчасця ў асабістым жыцці, а параду дай прачытаць для Васі.

Сэрцайка

Новагодняя ноч

Вядомая справа, самую вялікую ролю заўсёды і ва ўсім адыгрывае арганізацыйны бок. Маючы гэта на ўвазе ў нашай вёсцы навагодні вечар арганізавана салідна, не дапушчана да ўдзелу ніякіх вясковых крытыкаў.

На навагодні вечар сабралося самае начальства: старшыня рады з намеснікам і сакратаром, члены праўлення ГС-а з бухгальтарам, нарыхтоўшчык і інструктар з раёна. З жанчын, удзельнічала загадчыца крамы ГС, якая ведала свае справы. Бывала, бухгальтар ГС-а толькі маргне, і яна ўжо ведае, які тавар у продаж пусціць, а які для знаёмых пакінуць.

З мясцовага насельніцтва адзін толькі Скібіч, што меў 45 гектараў зямлі, другога сорту, быў прысутны на гэтай урачыстасці.

Выпіўкі было ўдосталь: на стале застаўленым усялякімі закускамі стаяў літр спірту, апрача таго кожны ўдзельнік забавы прынёс з сабой па літру гарэлкі. Спатканне Новага Года ў такіх дэмакратычных умовах прайшло нармальна. На пяць мінут перад поўначчу ўсім вітухі ў галаве захадзілі.

У той-жа момант устала за сталом Марыська са склада ГС і размахваючы на ўсе бакі шклянкай з гарэліцай, што трымала ў руцэ заспявала ў такт:

«Пяць мінут,
пяць мінут
гэта ў жыцці вельмі многа»...

і раптам у дзвярах, на парозе з'явіўся дзед з доўгай барадою і белымі цыфрамі на грудзях «1957 г».

Кахі, кахі, адкашляўся дзед і звярнуўся да прысутных.

— Новы год спатыкаеце, а са старым яшчэ не разлічыліся. Вялікія справы зроблены вамі за час маёй кадэнцыі. ГС на 200 тысяч манко натаргаваў, а інвентар з сельгаскааператыва самі расцягнулі. Свінней цяпер маеце на 15 прац. менш, чым раней было, бугаёў малавата, з мясапастаўкамі моцна задаўжыліся і г. д.

У той самы момант з-за плячэй старэчыны прасунуўся Новы Год — хлапчук у чырвонай кіптурцы з бліскучымі літарамі — «1958». Ён падаўся наперад і звярнуўся да старэчыны:

— Абяцаю, — табе — дзядок, што пры мне яны так гаспадарыць не будуць. У лютым новыя выбары і ніхто з камбінатараў не дойдзе да ўлады. Пачуўшы гэткія словы старшыня рады ўскочыў і закрычаў: — «Лавіце прахвоста! Выкінуць за дзверы!».

Схапіўся нехта побач, каб услужліва выканаць загад, але ў дзвярах паказаліся галовы кароў, коней, бараноў. У вокны дабіваліся свінячыя лычы. Усё гэта іржэла, мычэла, бляяла, квічэла, насміхаючыся з сабраўшыхся спатыкаць Новы Год.

Цакуль госці ачнялі, Новы Год са старым недзе бясследна зніклі. Стрэлкі гадзінніка паказвалі гадзіну палова першай ночы.

Самы цікавы час прайшоў, Новы Год ужо прыйшоў. Святочны настрой знік.

Прароцтва аб новых выбарах, як убіты гвоздзь, злавесна сядзела ў кожнай галаве. Невясёлае начальства разышлося.

На другі дзень усім стала вядома, што гэты фокус быў падрыхтаваны членамі Саюза сялянскай моладзі.

— І падумайце людцы добрыя — сказаў старшыня — пад Новы Год гэткае паскудства зрабілі.

Дзядзька Лявонь

З гумару «Нашай нівы»

Не згадаў зяць

Унук: — Бабка, ці ты да нас пехатой прыйшла?

Бабка: — Пехатой, дзетка.

Унук: — А чаму-ж гэта тата казаў, што цябе чорт прынёс?

* * *

— Ведаеш, сват, добрая думка прыйшла мне ў галаву!

— Ну?

— Я вычытаў у газетах, што ёсць нейкая мазь на ўзрост валосся; куплю сабе; буду мазаць сваю світку, а можа вырастуць на ёй валасы і будзе з світкі кажух.

* * *

— Куды, кум, нясеш свайго пеўня?

— Да зэгармайстра, каб настроіў былле гэтае: лаўней, як і трэба пяяў а поўначы, а цяпер заўсёды позніцца.

* * *

Паніч да селяніна: — Што гэта ў вас усе астраноміяй займаюцца?

Селянін: — Якой вастраноміяй?

Паніч: — Або куды ні глянь, усюды на неба наводзяць тэлескопы.

Селянін: — Якія-ж там тэлескопы, панічыку? Гэта-ж гарэлку з пляшак п'юць.

Новагоднія тосты

Да Галоўнага Праўлення БГ—КТ

Дай Божа сто год панаваць, на залатых крэслах сядаць.

Да членаў БГ—КТ

Каб пладзіліся, як пчолы ў вуллі.

Да беларускіх настаўнікаў

Каб Ваша праца такая была: што гара, то капа, што лог, то стог.

Да свяшчэннікаў

Каб доўгія лета жылі і здаровы былі і беларускай мовы навучыліся і ёю ў царкве паслугоўваліся.

Да бацькоў

Дай Божа сто лет, мець сто хат і золата бочку, дзевяць сыноў, дзесяту дочку.

Да моладзі

Хлопцы, п'емо здарово! У камісарыят не пападаймося, любемося, як галубы сівые, як кахаліся нашы дзяды.

Да студэнтаў

З Новым годам, з новым шчасцем, каб за год большай сям'і дачакалі.

Да ўсіх іншых чытачоў

Каб здаровы былі, каб гарэлкі менш пілі, каб родную мову кахалі і нас не забывалі.

Да сябе

На ўраджай, на ўпакой каб выпілі яшчэ па такой.

Дагадаўся

— Ці не ведаеш Пятрук, чаму гэта зімою вецер халаднейшы, чым улетку?

— Сорамна табе, Ганулька, не здагадацца такой простай рэчы: улетку вецер часта пускаюць у хату, а зімою — праз увесь час ён на дварэ.

— Чаму конь ля гэтай чайной спыняецца?
— Па прывычцы. Раней на гэтым кані былы старшыня ездзіў.

Мал. А. Волкава. (Вожык)

ЭПІГРАМЫ

ЦУД

Верцешку куцці з'еў,
І ап'янеў.

НОВАЯ РАДА

Новая Рада
Зробіць парадак.

Замест сатырычнага музея

КАЛЯДКІ

Дамовіліся тры таварыствы супольна Коляды святкаваць. Выбралі арганізацыйны Камітэт, у які ўвайшлі праўленні таварыстваў. Каб ніхто не меў крыўды, падзялілі Камітэт дэмакратычным парадкам на тры секцыі, у кожнай выбралі такім-жа парадкам старшыню, падзялілі між сабою функцыі і пачалі дзейнічаць.

А таварыствы гэтыя называліся: Бэгакатэ, Угакатэ і Эркаатэ.

Як пастанавілі, так і зрабілі. Першыя прыгатовілі шампанскае «Саможане» і прывалаклі з Белавежскай пушчы ёлку — пальчыкі аблізаць. Другія натаўклі маку і куццю прыгатовілі. Трэція па знаёмству свечак дасталі і ўпрыгожылі ёлку.

Калі ўсё было закончана, старшынства засела за стол і пачало куццю з верцяхі цёгаці. Меншыя чынам стаялі вакол ёлкі і спявалі калядкі.

На другі дзень карціна паўтарылася, ано замест куцці на стале паставілі магічнае шампанскае прадукцыі членаў Бэгакатэ.

Сёрбае старшынства з бутэляк, сёрбае, ажчо раздаецца стук у дзверы і ў хату з імпэтам улятаюць калядніҡі ва ўборах Бэгакатэ. У руках замест батлейкі трымаюць транспарант, на якім залатымі літарамі напісана: «Няхай жыве ІІ-гі з'езд Бэгакатэ».

Старшынства гэтага таварыства дзівуецца спрытнасці і ідэйнасці сваіх членаў і дазваляе калядніҡам спяваць. Тыя, міргнуў адзін да другога, узяліся пад бакі і пачалі:

Бацька стаіць на гары,
Дзеці стаяць у даліне.
Бацька кліча: — сып сюды!
Дзеці: — Злазь, бо скінем!

Не спадабалася гэтая песня старшынству Бэгакатэ і адправілі калядніҡаў з пустою торбаю.

Калі за акном сціхла развітальная «А ў гэтай хаці німа чаго даці», у дзверы пачулася новае пуканне, гэтым разам быў адзінокі чалавек ва ўборы Угакатэ. У руках трымаў бандуру і заводзіў сумную песню:

Повій, вітре, в ту країну,
Де покинув я хатину,
Де покинув пісні гарні,
Повій, вітре господарні.

Калі бандурыст спяваў, прысутныя члены Угакатэ ўтарылі мормарандо.

Ано выйшаў пясняр Угакатэ, уваходзіць трупа Эркаатэ, якая толькі што вярнулася з турнэ па Беласточчыне, дзе выступала з песнямі Верцінскага. Яна кланяецца ў пояс і прамерзлым голасам хрыпіць:

Наши руки пахнут ладаном,
Облекутся ль в кровь и плоть?
Ничего тепер не надо нам,
Пусть рассудит нас Господь.

Так правялі Коляды тры таварыствы, Бэгакатэ, Угакатэ і Эркаатэ.

Кропка.

АГАФОН АБРОТКА ПРЫКАЗВАЕ

Словы — ВІНЦУК ГРАБОВІЧ Рысункі — АГЛАЯ АРТЫСЕВІЧ

Набліжаюцца калядкі,
Робіць Анупрэй парадкі.
Памагае яму жонка,
Каб удалася самагонка.

Раптам заскрыпелі дзверы,
Уваходзяць міліцыянеры.
Бачаць з брагаю капанька
І першачку поўна банька.

Анупрэйка не здаў плану
(Вось што робіцца з абману)
І адвозіць, вінават,
План свой у КАМІСАРЫЯТ.

Хто ашуквае дзяржаву,
Усюды мае дрэнну славу.
І Анупрэявы калядкі
Цераз гэта вышлі ў КРАТКІ.

